

holdet vilde det være et absolut Enevoldsherredømme, og Kirkeierne vilde være smaa Kirkesyrer, der havde souverain Myndighed til at træffe Bestemmelse om, hvorledes Kirkerne skulde vedligeholdes, og hvilke Foranstaltninger der skulde træffes, for at Kirkerne skulde kunne fyldestgjøre deres Nieme, men de kunne ikke undbrage sig de almindelige Lovgivningsbestemmelser desangaaende, fordi de have givet en Sum Penge for at komme i Besiddelse af Kirkerne's Tiender. Den ærede Rigsdagsmand rettede særlig sin Opmærksomhed paa Spørgsmaalet om Kirkerne's Udvidelse; jeg maa i den Henseende bemærke, at jeg paa ingen Maade anseer dette for noget tvivlsomt Spørgsmaal, idet jeg mener, at den første Betingelse maa være den, at der er Rum i Kirken til, at Menighedsmedlemmerne kunne faae Plads; om de forskjellige Gjenstande skulde være af Guld eller Sølv, Silkesjuel eller Bomuldsfluel, om der skal være Bræde- eller Steenguld i Stolestaderne osv. osv., er Altsammen underordnede Spørgsmaal ligeoverfor Hovedspørgsmaalet: at Menigheden kan komme ind i Kirken; skulde man være berettiget til at nægte endeel af Menighedens Afgang til Kirken, kunde det Samme jo udstrækkes med Hensyn til den hele Menighed. Den første Betingelse er altsaa — det maa vi holde fast — at Menigheden kan faae Plads i Kirken, og jeg nærer ikke Tvivl om, at Domstolene ville give Regjeringen Medhold i denne dens Opfattelse af Spørgsmaalet, ligesom det kun er i den trygge Tillid dertil, at jeg ikke skal have Noget imod, at det stillede Endringsforslag angaaende dette Punkt ikke vedtages. Den ærede Rigsdagsmand maa paa ingen Maade overse, at det ikke er Kirkeierne's Forpligtelse at skaffe de Kirkesøgende Plads i Kirken, som hidtil har været gjort til Gjenstand for nogen Tvivl; naar det kan skee ved at bygge et Pulpitur eller indrette nye Stole, troer jeg den ærede Rigsdagsmand er enig i, at denne Forpligtelse paahviler Kirkeierne; men er den ærede Rigsdagsmand enig deri, da er Hovedfor skjellen kun den, at det bliver noget dyrere, naar Muurstenene skulle slaaes ud, og der skal bygges Noget til; altsaa, naar Forandringen er billig, er Forpligtelsen der, men ikke, naar den er dyr; men at slutte paa en saadan Maade kan dog ikke lade sig

gjøre. Den rettlige Side af Sagen vil i det enkelte Tilfælde blive, om der er nogen afgjørende Grund for, at der skal staffles mere Plads, enten ved at indrette nye Stolestader, eller ved en Udvidelse af Kirken. Det forekommer mig, at den ærede Rigsdagsmand's Argumentation talte ikke saa lidet mod de Paaastande, han vilde ulede deraf; naar han nemlig vilde slutte fra Anordningen for Norge af 13de August 1734, overseer han deri en heel Tankefølge. Hvad er det, som bestemmes i denne Anordning — jeg har den ikke hos mig, men jeg troer dog at kunne erindre det — er det ikke, at man siger, at hvis Kirkeierne ikke skaffe Plads i Kirken til Huusmændene og Indsibberne, skulde disse være frie for at betale deres 8 β . Det er det, som staaer der. Men vilde det nu ikke være i Overensstemmelse med og blot en videre Udførelse af denne Grundsætning, naar man sagde: naar Kirkeieren ikke skaffer Plads, maa han være fritagen derfor; men saa skal han ikke oppebære Tienden; thi hvad der bestemtes dengang med Hensyn til de 8 β , hvorfor skulde det ikke ogsaa nu kunne bestemmes med Hensyn til Tienden? Naar Kirkeieren overhovedet ligeoverfor Menigheden ikke vil opfylde sine Forpligtelser, kan han fritages for dem imod at afgive Tienden; Forpligtelsen paahviler ham ikke som en personlig Forpligtelse, der skulde strække sig ud over Tiendens Beløb. Ligesom altsaa den daværende Lovgivning bestemte, at naar Kirkeieren ikke skaffede Plads i Kirken for Huusmændene og Indsibberne, han da ikke maatte oppebære de 8 β af dem, saaledes vilde det være i fuld Overensstemmelse dermed, at han ikke oppebærer Tienden, naar han ikke skaffer Menigheden Plads. Den ærede Rigsdagsmand sølte sig forlegen ligeoverfor den tidligere Lovgivningsbestemmelse om, at Kirkegaardene skulde udvides, og det var med god Grund, at han sølte denne Forlegenhed; dengang falbt det nemlig ikke nogen Kirkeier ind, at det ikke skulde paahvile ham som Forpligtelse at skaffe Plads til de Døde, og naar det er en Selsfølge, at der skal staffles Plads til de Døde, er det ligeledes Noget, der falder af sig selv, at der ogsaa skal staffles Plads til de Levende. Det, den ærede Rigsdagsmand anførte mod denne Slutning, kan jeg ikke anerkjende Gyl-